

#Θ. 028 / ελληνική τέχνη 188 και 198 αιώνα

11ο μάθημα: Παραλλαγές πάνω στις αρχές της Σχολής του Μονάχου

Στο ενδέκατο μάθημα θα δοθεί έμφαση στην ποικιλία των εκφραστικών δυνατοτήτων και στην πολυσχιδή καλλιτεχνική παρουσία των καλλιτεχνών που εντάσσονται στην ελληνική εκδοχή της σχολής του Μονάχου στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα. Ιδιαίτερα θα μας απασχολήσει το έργο του Νικολάου Γύζη, που αποτελεί την πλέον ακτινοβόλα μορφή της συγκεκριμένης ομάδας, και το πέρασμά του από την ηθογραφία στις αλληγορικές παραστάσεις και τον συμβολισμό. Παράλληλα θα εξεταστεί συνοπτικά το έργο άλλων ζωγράφων που σχετίζονται με τα διδάγματα της Σχολής Καλών Τεχνών του Μονάχου, οι σχέσεις τους με τη ζωγραφική της αμέσως προηγούμενης γενιάς, οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις και προσδοκίες τους και η αναζήτηση της καλλιτεχνικής καινοτομίας μέσα από την αλλαγή της θεματολογίας και την ευθυγράμμιση με τις μορφοπλαστικές επιλογές των καλλιτεχνικών πρωτοποριών της Ευρώπης.

καλλιτέχνες

- **Νικόλαος Γύζης** (Σκλαβοχώρι Τήνου 1842 - Μόναχο 1901)
- **Πολυχρόνης Λεμπέσης** (Σαλαμίνα, 1848 – Αθήνα, 1913)
- **Ιωάννης Ζαχαρίας** (Αθήνα 1845 - Κέρκυρα, 1873;)
- **Ιωάννης Δούκας** (Αργυρόκαστρο, 1841-Αθήνα, 1916)
- **Περικλής Πανταζής**, (Αθήνα, 1849 – Βρυξέλλες, 1884),
- **Γεώργιος Ιακωβίδης** (Χύδηρα Λέσβου 1853– Αθήνα, 1907)
- **Νικόλαος Βώκος** (Ύδρα, 1854 – Αθήνα, 20 Αυγούστου 1902)
- **Συμεών Σαββίδης** (Τοκάτ Μικράς Ασίας, 1859-Αθήνα, 1927)
- **Γεώργιος Ροϊλός** (Αθήνα, 1867 – Αθήνα, 28 Αυγούστου 1928)

ενδεικτική βιβλιογραφία

Γενικά εγχειρίδια

- ✦ Γιοφύλλης, Φ. (1962). *Ιστορία της νεοελληνικής τέχνης: (ζωγραφικής, γλυπτικής, χαρακτηριστικής, αρχιτεκτονικής και διακοσμητικής) : 1821-1941*. Αθήνα: Το Ελληνικό Βιβλίο.
- ✦ Κωτίδης, Α. (1995). *Ζωγραφική 19ου αιώνα*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- ✦ Λυδάκης, Σ. (1988). *Οι Έλληνες ζωγράφοι*. Αθήνα: Μέλισσα. τ. 3. *Η ιστορία της νεοελληνικής ζωγραφικής (16ος-20ος αιώνας)*
- ✦ Μισιρλή, Ν. (1993). *Ελληνική ζωγραφική: 18ος-19ος αιώνας*. Αθήνα: Αδάμ.
- ✦ Σπητέρης, Τ. Π. (1979). *Τρεις αιώνες νεοελληνικής τέχνης, 1660-1967*. [Αθήνα]: Εκδοτ. Οργανισμός Πάπυρος
- ✦ Χρήστου, Χ. (1981). *Η ελληνική ζωγραφική 1832-1922*. Αθήνα: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Εξειδικευμένα έργα

- Γύζης, Ν., Κορομηλάς, Λ. Γ. 1., & Δροσίνης, Γ. (1953). *Επιστολαί του Νικολάου Γύζη*. [Αθήνα]: Εκδόσεις "Εκλογή".
- Διδασκάλου, Κ. (2002). *Νικόλαος Γύζης: ο Τήνιος εθνικός ζωγράφος* : πρακτικά Επιστημονικής Συναντήσεως, Τήνος, 8 Σεπτεμβρίου 2001. Αθήνα: Εταιρεία Τηνιακών Μελετών.
- Δρακοπούλου, Γ. Α. (1982). *Ο Περικλής Πανταζής στα πλαίσια της Βελγικής ζωγραφικής του 19ου αιώνα*.
- Εθνική Πινακοθήκη, Μ. Α. Σ., Γύζης, Ν., Λύτρας, Ν., Ιακωβίδης, Γ., & Βολανάκης, Κ. (1973). *Ν. Γύζης, Ν. Λύτρας, Κ. Βολανάκης, Γ. Ιακωβίδης και η εποχή τους*. Αθήνα: Εθνική Πινακοθήκη, Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου.
- Ιακωβίδης, Γ., & Μεντζαφού, Ό. (1999). *Ιακωβίδης*. Αθήνα: Αδάμ.
- Ιακωβίδης, Γ., Μεντζαφού, Ό., & Εθνική Πινακοθήκη, Μ. Α. Σ. (2005). *Γεώργιος Ιακωβίδης: αναδρομική*. Αθήνα: Εθνική Πινακοθήκη, Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου.
- Ιακωβίδη, Λ. (1984). *Γεώργιος Ιακωβίδης: από τη ζωή και από την τέχνη του*. Αθήνα: Διογένης.
- Καιροφύλας, Γ. (1990). *Νικόλαος Γύζης: ο εθνικός ζωγράφος*. Αθήνα: Φιλιππότης.
- Καλλιγιάς, Μ. (1981). *Νικόλαος Γύζης: η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Κασιμάτη, Μ. Ζ. (2000). *Αθήνα-Μόναχο: τέχνη και πολιτισμός στη νέα Ελλάδα*. Αθήνα: Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου.
- Κυπριώτης, Σ. Δ., & Σαββίδης, Σ. (2010). *Συμεών Σαββίδης: συμπληρωματικά χρώματα*. Αθήνα: Σπύρος Δημ. Κυπριώτης.
- Κωτίδου, Σ. Α. (2015). *Ευρωπαϊκός και Ελληνικός Συμβολισμός στη ζωγραφική: συγκλίσεις και αποκλίσεις*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.
- Lenman, R. (1997). *Artists and society in Germany, 1850-1914*. New York: Manchester University Press.
- Mahaux, G., & Πανταζής, Π. (1962). *Périclès Pantazis*. Bruxelles: Impr. du Châtelain.
- Μακροδημήτρης, Α., Λύτρας, Ν., Γύζης, Ν., & Ράλλης, Θ. (1993). *Ο ανατολισμός στη νεοελληνική ζωγραφική του 19ου αιώνα: Νικηφόρος Λύτρας, Νικόλαος Γύζης, Θεόδωρος Ράλλης*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.
- Μισιρλή, Ν. (1995). *Γύζης*. Αθήνα: Αδάμ.
- Montandon, M. (1902). *Gysis* ([Liebhaber-ausg.]). Bielefeld ; Leipzig: Velhagen & Klasing.
- Πανταζής, Π., Μεντζαφού, Ό., Σαμαράς, Σ., & Goyens de Heusch, S. (1994). *Περικλής Πανταζής: 1849 - 1884*. Αθήνα: Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ - Τοσίτσα.
- Πανταζής, Π., Μεντζαφού, Ό., Λαμπράκη-Πλάκα, Μ., Εθνική Πινακοθήκη, Μ. Α. Σ., & Πινακοθήκη Αβέρωφ. (1996). *Περικλής Πανταζής 1849-1884: ένας έλληνας ζωγράφος στο*

- Βέλγιο = *Pericles Pantazis 1849-1884 : un peintre grec en Belgique*. Μέτσοβο : Αθήνα: Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ.
- Πανταζής, Π., Μεντζαφού, Ό., Εθνική Πινακοθήκη, Μ. Α. Σ., & Πινακοθήκη Αβέρωφ. (1996). *Αφιέρωμα στον Περικλή Πανταζή =: Hommage a Pericles Pantazis*. Αθήνα: Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ.
 - Παπαϊωάννου, Γ., & Γύζης, Ν. (2006). *Νικόλαος Γύζης*. Αθήνα: Μέλισσα, Ελληνικά Γράμματα.
 - Παπανικολάου, Μ. (1978). *Έργα των Ελλήνων καλλιτεχνών του 19ου αιώνα στις καλλιτεχνικές εκθέσεις του Μονάχου*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.
 - Σαββίδης, Σ. (2006). *Συμεών Σαββίδης: η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Αδάμ-Πέργαμος.
 - Σαββίδης, Σ., Κασιμάτη, Μ. Ζ., & Εθνική Πινακοθήκη, Μ. Α. Σ. (2006). *Συμεών Σαββίδης (1859-1927)*. Αθήνα: Εθνική Πινακοθήκη Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου.
 - Σπητέρης, Τ. Π., & Πανταζής, Π. *Περικλής Πανταζής*. [χ.τ.]: Μέλισσα.
 - Τελλόγλειο Ίδρυμα, & Ξανθού, Μ. Γ. (2006). *Ελληνες καλλιτέχνες στην Ακαδημία του Μονάχου τον 19ο και 20ό αιώνα =: Griechische Kunstler in der Munchener Akademie im 19. und 20. Jahrhundert*. Θεσσαλονίκη: Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών.
 - Χαραλαμπίδης, Α., & Σαββίδης, Σ. (1978). *Άγνωστα έργα του Συμεών Σαββίδη στη Θεσσαλονίκη*. Θεσσαλονίκη: Παπαγεωργίου.

Παράλληλα κείμενα

192

σασθέντας μοι κατοίκους μπήμες και άγαδες χαιρώ αναφρών κατλήην και ύποταγην έπίσης Τσαμουριάς μέχρι Καλαμά και εκείθεν Φιλιάτες.

Διά τμημάτων μου κατέχο Παρραμυθίαν, Καρβονάριον, Μεγαροσίον, Πάργαν, Κορώνην, Γουμνείσαν, Κασριά, Φιλιάτες, Νεοχώρι, άποπλίζων τούς κατοίκους μη δυνάμενος να διαθέσω τμήματα άλλαχου πέρον Καλαμά. Μεταβαίνω εις άπαντα τά καταληφθέντα μέρη.

Ό όθωμανος βουλευτής Μεχσίν Ντίνο προσήλθε μετά πολλών προκρίτων, βέηδων και άγάδων από τό Κασριά και έδήλωσε μεθ' όλων τελείαν ύποταγην.

Ήπίτης

Ίωάννινα, Κυριακή 3 Μαρτίου. — Σήμερον ή 8η μεραρχία μετά του συντάγματος του ίππικού έπροχώρησεν από Χάνι Δελβινάκι μέχρι της διασταυρώσεως της όδου προς τό Δελβινον και Άργυροκάστρον.

Ή έμπροσθοφυλακή του έχθρου προσβληθείσα περι την Άρίντισαν έτραπή εις φυγήν. Δύο τάγματα έχθρικά εκ 30 αξιωματικών και 570 άνδρων ήμυλωτίσθησαν.

Κωνσταντίνος Διάδοχος

Κυριακή 3 Μαρτίου. — Χθές π. μ. άποβατικός στρατός υπό την προστασίαν του θωρηκτού «Σπέτσιαι» κατέλαβε την νήσον Σάμον. Ό ένθουσιασμός του λαού έννε άπεριόριστος.

Ίωάννινα, Κυριακή 3 Μαρτίου. — Σήμερον ή 8η μεραρχία υπό την διοίκησιν του συνταγματάρχου κ. Ματθαίου προήλασε κατά του Άργυροκάστρου. Άμα τη προσεγγίσει αυτής και μετά τινος βολάς του πυροβολικού, ό έχθρος υπεχώρησε προς την διεύθυνσιν του Τεπελενίου. Ή μεραρχία κατέλαβε την πόλιν.

Κωνσταντίνος Διάδοχος

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ή Κυβέρνησις άνέθεσεν εις τον θαλασογράφον ε. Β. Χατζήν να ζωγραφίση την τελευταίαν ναυμαχίαν της 5ης Ίανουαρίου. Από τον χροστίηρα του ε. Χατζή περιμένονμε κάτι άντάξιον της μεγάλης μέρας.

Άνεκαλύφθη ότι εις τά άνάκτορα των Ρωμαίων ύποματόρων ύπήρχον άσανσέρ.

Εις τό Πανεπιστήμιον της Νεαπόλεως ιδρύθη έδρα ής νεοελληνικής φιλολογίας.

Ό δήμος Άκραριφίων ένφησις 25 χιλιάδας δραχμάς διά τον έναέρειον στόλον μας.

Άπέθανε ό γάλλος στρατιωτικός ζωγράφος Έδουάρδς Ντεαίλ, 64 έτών. Ή γαλλική τέχνη χάνει έναν ηθινόν καλλιτέχνην.

Τόν Αύγουστον 1913 καλείται Γεωλογικόν Συνέμιον εις Τορόντον του Καναδά. Ή Έλλάς προσεήθη να άποστείλη άντιπρόσωπον.

Πολύς λόγος γίνεται εις την Ίταλίαν διά τάς προσε-

Πανεπιστήμιον της Πάδουας κ. Έκτωρ Ρομανιόλι, μεταφραστής και του Άριστοφάνους. Ό Ιταλικός τύπος έξάγει τό φιλολογικόν γεγονός με καθημερινά άρθρα και άναλύσεις των έργων που θα παρασταθού.

Άπέθανε ό διευθυντής του «Messenger d'Athènes» Α. Στεφανόπουλος.

Όι Χίοι συλλέγονν έράνους διά να παραγγείλουν ένα πολεμικόν. Την πρωτοβουλίαν ειχε ό μητροπολίτης κ. Ίερώνυμος Γοργιάς.

Νεώτατος άπέθανε ό άθλητής όλυμπιονίκης Τσικλητήρας. Την κηδείαν του άνέλαβε ή πολιτεία τιμώσα τον νεκρόν.

Ό τελευταίος άποθανών Πειραιώτης Παναγιώτης Κολοσούκας έκληροδότησε εις τον Δήμον Πειραιώς περί τάς 500 χιλιάδας δραχμάς διά να κτισθ ή μέγαρον των ώραιών τεχνών.

Τάς 6 Μαρτίου εορτάζεται εις την Ρωσίαν ή 300στή έπετηρίς της δυναστείας Ρομανόφ.

Ή Έπιτροπή διά την έκδοσιν των Άπάντων του Μαβίλη παρακαλεί όσους έχουν γραμμάτια του να τά στείλουν εις τά γραφεία του Έκπαιδευτικού Όμίλου, 4 όδός Λέκκα, διά να περιληφθού εις την έκδοσιν. Τά γραμμάτια θα άντιγραφού και θα έπιστραφού άμέσως.

Άπέθανε ό ζωγράφος Πολυχρόνης Λεμπέσης. Είς προσεχές τεύχος θα γράψουν τά «Παναθήναια» διά τον έκλεκτόν τεχνητήν.

Έλάβαμεν την επομένη έπιστολήν:

Κύριε Μιχαηλίδη,

ΕΙΣ τό τελευταίον φύλλον των «Παναθηναίων» σας ό με την ύπογραφήν «Άναστασόπουλος Άθηναίος» καθώς και ό κ. Páris θέλουν, γραφοντες περι της Ιστορικής Βασιλικής του Άλή πασά, να δώσουν τόπον γεννήσεως ταύτης άπλώς την Παρραμυθίαν ή μάλλον ως λέγει ό κ. Páris «νέα κόρη από την Παρραμυθίαν...» και κατόπιν ό κ. Άθηναίος «κόρη κάποιου Κονταξή...»

Το τοιοϋτον όμως είναι όλοτελώς άναληθές, καθ' όσον ή Βασιλική έγεννήθη εις Λιμπινόβον (Γρεβενών) και ήτο γόνος της οικογενείας των Έξάρχων ή Γομαριόφιδων, των οποίων οι άπόγονοι ευρίσκονται ακόμη έν Λαμία και έν Λιμπινόβω και Σχοινιχόβω (Γρεβενών). Ήτο εξαδέλφη του Νικολάου Έξάρχου ή Γομαριάση και άνομάζετο Βασιλική Έξάρχου. Ησπάγη υπό των οπαδών του Άλή ή κατ' έκδοσιν της κυρούλας μου (Αικατερίνης Έξάρχου, άνεψιάς της Βασιλικής) εκ της έξωτι του Λιμπινόβου βρύσης.

Αλλά μόνον προς τό παρόν επιφυλασσόμενος να επανέλθω, όπότεν συμπληρώσω τά της Ιστορίας ταύτης, δι' ήν και μετέβην πρό 2 έτών εις τά μέρη έκείνα.

Μεθ' ύπολήψεως
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΑΖΟΣ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Παναθήναια,
1913, τ. ΙΓ, σ. 192.

διαθέσιμο στην
ψηφιακή βιβλιοθήκη
της Βουλής των
Ελλήνων: https://srv-web1.parliament.gr/display_doc.asp?item=48063&seg=68458

Χρήσιμοι σύνδεσμοι

<http://www.nationalgallery.gr/el/>

<http://virtualgallery.bankofgreece.gr/>

<http://www.nationalgallery.gr/library/site/content.php>

<https://library.parliament.gr>

<https://www.pinakothek.de/sammlung/rundgang-neue-pinakothek>

<https://www.bildindex.de/>

<http://www.deutschefotothek.de/>

<https://archive.ert.gr/24792/>

= ντοκιμαντέο της ΕΡΤ για τους
ζωγράφους της σχολής του Μονάχου

